

РОЗДІЛ І. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Фелікс Михайлович Рудич

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ЩО ПОСТАЛИ ПЕРЕД ВЛАДОЮ: СПРОБА ПОЛІТОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

У статті аналізуються сучасні виклики, що постали перед владою: становлення ефективно діючих владних структур, формування консолідаційної ідеології, знаходження інноваційної моделі економіки, визначення зовнішньополітичної стратегії держави.

Ключові слова: влада, політична нація, інноваційна економіка, зовнішня політика.

Felix Rudych. The modern challenges for the modern power: an attempt of political science analysis. The present article deals with the research of the modern challenges for the modern authority: standing of effective power structures, forming of consolidated ideology, determination of innovation model of economics, foreign state's policy are analysed.

Keywords: power, political nation, innovation economics, foreign policy.

У нашому випадку йдеться про напрям, тривалу довготривалу тенденцію розвитку українського суспільства в умовах модернізації.

У цьому контексті гостро постає питання, чи буде Україна в найближчі роки розвиватися шляхом якісних модернізаційних змін, суспільної відмови від механічного нагромадження багатства, від суто кількісного зростання на користь інтенсивного розвитку за рахунок зміни якості, впровадження інноваційних технологій. Лише в цьому випадку країна розвиватиметься як цілісність, у ній можна

буде нормально жити не тільки групі «обраних», а й «пересічним» громадянам.

Президентські вибори 2010 р. (07.02.2010 року Віктор Янукович був обраний Президентом України), наступні зміни в політичному житті України поклали кінець руйнівному правлінню націонал-радикалів. Після 20 років топтання на місці до влади прийшла команда реформаторів. З'явилася надія зміни на краще. З прийняттям Основ внутрішньої та зовнішньої політики на законодавчому рівні визначені головні напрями політичного курсу України.

У практичній діяльності політичні сили, які прийшли до влади, зіткнулися з величезними труднощами, масштаби та серйозність яких, судячи з усього, перед здобуттям важелів державного управління усвідомлювались ними неповною мірою. Дезорганізована економіка, спустошена казна, зубожіння величезної кількості населення, роблять усе більш проблематичним у короткий термін змінити на краще становище в країні, життя людей. «Регіонали вибудували залізобетонну вертикаль влади, але анонсованого економічного дива поки не видно і українцям уже не говорять про «покращення життя вже сьогодні»... Є лише один шлях до економічного росту – тяжка, наполеглива праця» [1].

В кінці листопада 2010 р. відбулися масові протести підприємців проти проекту Податкового кодексу, а пізніше – чорнобильців та афганців щодо зміни пільг. Влада вимушена йти на поступки. Неоднозначно сприймається населенням введення пенсійної реформи. Наприкінці грудня арештовано Юрія Луценка, порушені кримінальні справи проти Юлії Тимошенко, які закінчилися її ув'язненням. США та ЄС роблять ряд різких заяв відносно стану демократії в Україні. Виникли проблеми в переговорах із Росією щодо входження до Митного Союзу Росії, Білорусі, Казахстану та з газових питань.

Перед новим Президентом України на весь зріст поставило завдання подальшого зміцнення незалежної держави, збереження стабільності та міжнародної згоди, протистояння спробам розколоти країну за ідеологічними й національними відзнаками, безвідкладного вирішення пи-

тань внутрішньої та зовнішньої політики. Зокрема, дати відповіді на сучасні виклики, що постали перед Україною, і є необхідними передумовами утвердження її як єдиної держави.

Перший – становлення ефективно діючих владних структур. Нагальною потребою на сучасному етапі є сильна демократична влада. Вона має ґрунтуватися на довірі народу, його активній участі в здійсненні державної політики. Для здобуття такої довіри, поряд з багатьма іншими передумовами, вирішальними є етично вмотивовані дії владних структур, лідерів держави, політичної еліти. Остаточний вихід з глибокої економічної кризи, в якій і досі перебуває країна, можливий лише на шляху поглиблення демократії, активного використання матеріального та інтелектуального потенціалу країни. Для цього народ як суверен, від якого виходить вся влада в державі, повинен мати організаційні структури для реалізації своєї владної волі.

Головним «дефіцитом» української демократії є ігнорування законів і непрацююча Конституція. Судова система є залежною від виконавчої влади та політичних інтересів і, в результаті, корумпованою.

Другим фактором, який заважає розвитку демократії в Україні, є порушення балансу в системі влади. Відбувається абсолютна концентрація влади у Президента і, як наслідок, ручне управління країною. Авторитарний режим, як правило, виникає тоді, коли на порядок денний висувуються проблеми модернізації економіки, прискорення темпів розвитку країни. При відповідних умовах авторитарний режим може набувати рис демократичного управління, і до цього влада має прагнути.

Нарешті вразливим місцем демократії, що небезпечно при концентрації влади в одних руках, є відсутність важелів впливу на владу, оскільки опозиція, експерти та прості громадяни практично відсторонені від процесу розробки й прийняття владних рішень.

На нинішньому етапі розвитку суспільства вирішальним чинником об'єднання України є утвердження сильної демократичної влади. Сучасна політична система – це система транспартивної корупції, в якій різні партії сваряться

на публіці, а в середині зв'язані бізнес-інтересами, які є для них визначальними. При цьому культивується всемогутність грошей. А це – прямий шлях до корупції. Відповідно до європейських вимірювань – демократія – це державний механізм, що ефективно діє на користь країни, а не купки політиків, це чітке розмежування повноважень між гілками влади, це стабільно працюючий уряд, який підтримує стабільна більшість у парламенті, і незалежна судова влада, дієва боротьба з корупцією, це консенсус політичного класу та суспільства щодо стратегічно важливих для країни питань [2].

Саме політичний клас, правляча політична еліта покликані визначити та запропонувати суспільству магістральні вектори внутрішньої й зовнішньої політики, проект його національного розвитку, адекватний викликам сучасності, геополітичному виміру країни.

Заміна розбалансованої системи державних інститутів досконалою політичною системою, моделлю чіткого розмежування владних повноважень, забезпечення механізму стримувань і противаг, сучасних форм безпосередньої та представницької демократії, наявність офіційної опозиції – невідкладні завдання, які належить вирішити Президентові, парламентській більшості й створеному урядові. На цьому етапі очевидна тенденція відновлення централізованої моделі державного механізму на чолі з Президентом при одночасному скороченні адміністративного апарату. Саме главі держави належить визначити мету, цілі та стратегію реформ у суспільстві, підібрати професійні кадри, об'єднати всі владні інститути для її реалізації. Глава держави повинен мати силу волі й відповідні ресурси, щоб це зробити. І при цьому новообраному Президентові важливо уникнути ситуації, в якій опинився його попередник: ставши у власних очах богообраним, перестав реагувати на прості речі, допускав вчинки і дії (надмірне особисте збагачення, витрати), що не прикрашають будь-якого політичного діяча, а тим більше лідера нації.

У стратегічному плані невиправданим є включення у владні органи на відповідні посади чиновників з колишніх структур, хоча нерідко це пояснюють політичною доцільністю та відсутністю управлінських кадрів.

На сучасному етапі роль Української держави, її політичного класу в розвитку інститутів громадянського суспільства зростає. Держава прагне розширювати свої повноваження в соціальній сфері. Проте інститути громадянського суспільства практично не впливають на функціонування політичної системи. Простежується соціальна апатичність і слабка здібність до самоорганізації, смиренність перед владою. «У реальності народ виступає не в ролі самоорганізовуючого творчого суб'єкта, а як керований і ведений об'єкт» [3].

І сьогодні в Україні всі зрозуміли, що після розвалу СРСР і отримання незалежності у нас так і не склався новий порядок, який забезпечував би її успішний розвиток. Країна, яка ще недавно входила до десятки найбільш розвинених держав Європи, після проголошення незалежності опинилася відкинutoю на десятиріччя назад, майже на узбіччя світового прогресу. Проте, «за нами велика історія справедливих і рівноправних співтовариств запорізьких козаків, які заклали основи справедливості, рівноправного управління – зборів громадян, кошів, того, що на сучасному етапі називають радами. Адже тільки після обговорення всіх важливих справ на загальних зборах громад затверджувалось останнє рішення. Щоб ніхто не був обурений або обмежений. І тоді всі «кидали шапки вгору» [4].

Другий – йдеться про необхідність формування сучасної української політичної нації, тобто згуртування у спільних інтересах в одній державі різнокультурних громад на основі рівності громадянських прав і взаємоповаги [5]. До політичної нації належать українці, росіяни, білоруси, угорці, євреї, кримські татари та інші етнонаціональні групи. Особливо підкреслимо при цьому, що українці як етнічна нація дають назву країні. Українська мова є державною. Становлення української політичної нації можливе лише на загальноцивілізаційних принципах громадянського суспільства, тоді, коли будуть створені економічні, соціальні, духовні умови, які працюють на націю. Лише їй під силу вивести з кризи економіку, науку, освіту, культуру, підняти на рівень державної українську мову, гарантувати вільний розвиток російської мови як мови міжнаціонального спілкування, мов національних меншин, стимулю-

вати прагнення вивчати іноземні мови, передусім європейських країн.

Останнім часом в українському суспільстві розгорнулася гостра дискусія про від'єднання частини східних і південних регіонів від західних земель України [6]. Суть дискусії: нехай проросійсько налаштовані області відійдуть і не висять баластом, заважаючи іншій частині країни розвиватися. Небезпека полягає в тому, що процес від'єднання може призвести до розпаду країни. «Можна не сумніватися, що коли б київська влада спробувала досягти справжнього громадянського миру в країні, залишивши південним і східним областям їхню історію та їхніх героїв, а також можливість вільного використання російської мови в усіх сферах життя, політична нація в Україні відбулася б значно швидше» [7].

Щоб подолати цей розкол, потрібно також рішуче відкинути націоналістичні концепції «української України» й «України для українців», які до останнього часу утверджувалися на державному рівні і, по суті, є спробою формування не національної ідеології, а ідеології «титульної нації», що внесло розкол у багатонаціональне українське суспільство, українську політичну націю та поставило під загрозу цілісність України. Владні структури не мають права не враховувати, що останнім часом націонал-екстремістські сили помітно зміцнили свої позиції в західних регіонах України, ведуть масову пропаганду щодо «героїзації» ОУН-УПА та їх лідерів, що зрештою «загрожує деформацією політичного курсу, який був визначений після виборів, реваншем найбільш реакційних, правонаціоналістичних сил» [8]. Події 9 травня минулого року у Львові це підтвердили.

«Народи Західної Європи, навоювавшись протягом століть по саме «не могу», переживши на своїй території справжні епідемії націоналізму, шовінізму та нацизму і – як результат – дві світові війни, врешті-решт навчилися жити в мирі, вирішувати проблеми мирним шляхом, з урахуванням взаємних інтересів». І далі: «Сумний досвід засвоєно. Деструктивні експерименти не мають ні найменших шансів проклюнутися. Націоналізм у країнах Заходу – дуже непо-

пулярна ідеологія, дещо архаїчно-маргінальне, цілком несумісне з демократичними цінностями і правами людини» [9].

В українському суспільстві у всіх його осередках то затихає, то спалахує з новою силою дискусія з мовного питання. Зазвичай висловлюються дві точки зору. Перша – російській мові слід надати статус державної нарівні з українською. Друга – слід обмежити сферу впливу російської мови, інакше потерпатиме українська.

Слід погодитися з твердженням про те, «що вирішити мовну проблему «кавалерійським наскоком» не вдасться» [10].

Як відомо, стаття 10 Конституції України так визначає механізм функціонування української мови і мов інших національностей:

«Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя на всій території України (підкреслено мною – Ф.Р.).

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування» [11].

Що стосується української мови, продуктивним уявляється поступовий перехід на українську мову всіх сфер діяльності українського суспільства [12]. Особливу увагу слід приділити навчанню української мови (починаючи з дитячого садка) нового покоління наших молодих співгромадян, в україномовних і російськомовних учбових закладах, стимуляції книговидавництва, формуванню культурних центрів, проведенню конкурсів, фестивалів. Надзвичайно важливо, щоб кожен державний чиновник і депутат будь-якого рівня досконало володіли щонайменше двома мовами – українською та російською. Безумовно, будь-який держслужбовець регіонального рівня (як на Заході, так і на Сході країни) повинен ними володіти абсолютно вільно. А в місцях мешкання інших національних меншин – ще і мовою відповідного етносу. Якщо шлях у вищу владу та

політику був би закритим людям, які не знають державної мови, про дану проблему давно б забули.

Відповідно до Конституції України слід інтенсифікувати вільний розвиток, використання та захист російської мови, закріпивши за нею статус мови міжнародного спілкування. З цією метою важливо відновити програми викладання російської мови і літератури в школах, на філологічних факультетах вищих навчальних закладів.

Олжас Сулейменов, постійний представник Казахстану в ЮНЕСКО: «Після розпаду Союзу інтерес до народних, споконвічних мов значно підвищувався нерідко на шкоду російській мові. Але потім зрозуміли: забувати російську мову не можна. Це погано для національної культури. Через те, що відразу звучується зв'язок з навколишнім світом. І через те в Казахстані ввели ідеологію трьохмовності. Казахська мова – державна, російська – як мова євразійського спілкування й англійська – як мова світового спілкування. І ось така, на мій погляд, формула буде сприяти розвитку і нашої економіки, і нашої культури» [13].

Це ж стосується і виконання вимоги Конституції України про сприяння вивченню мов міжнародного спілкування. У нашому випадку повинно йтися, перш за все, про мови європейських держав.

Третій – у процесі трансформації політичної та економічної систем в Україні йде пошук моделі ефективного розвитку економіки. Світова економічна криза, яка охопила і нашу державу, переконливо довела неефективність капіталізму вільного ринку. «Якої б ідеології ми не дотримувалися, зрушення від вільного ринку до державного реформування повинне бути значно відчутнішим, ніж думають політики. А якщо врахувати гостроту економічної кризи, то і достатньо швидким. Час не на нашому боці» [14]. Цієї точки зору дотримується й академік Російської Академії наук С. Глаз'єв: «Історичний експеримент переходу від державно-управлінської до ринкової економіки не підтвердив жодну з тих, що вважалися очевидними переваг останньої над першою: ані приватної власності над державною, ані стихійного ціноутворення над адміністративним, ані вільного руху капіталу над плануванням розвитку і розміщення виробництва. Навпаки, хаос звільненого від держав-

ного регулювання ринку зруйнував багато ефективно працюючих господарсько-технологічних організацій, що виробляли складні види продукції» [15].

Як вважають експерти, в своєму економічному розвитку Україна повинна перейти від доктрини «навздогінного розвитку» до стратегії «випереджаючого розвитку», в основі якої – інноваційно-технологічна модель змішаної економіки, де державне та приватне так чи інакше переплітаються. У зв'язку з цим економіка України вимагає істотних структурних змін, а це неможливо без формування механізму відновлення цілісної національної, а не корпоративної економіки (за роки незалежності так і не вдалося її сформувати). Тому необхідна концепція економічних реформ, що передбачає перерозподіл приватних накопичень, спрямованих не на подальше збагачення їх власників (ідеться, насамперед, про олігархів). «Головна причина відсталості України – в засиллі великого капіталу в економічному й політичному житті. Щорічно десятки мільярдів доларів ідуть на паразитичні потреби кучки багатіїв, придбання яхт, літаків, нерухомості та інших предметів розкоші» [16]. Йдеться про те, щоб держава насправді стала на інноваційний шлях розвитку, активно втрутилася у сфери створення та упровадження інновацій, реальне проведення модернізації, як це робили ті ж «кляті більшовики», які прийняли Росію в лаптях, із сохою і перетворили її на космічну державу.

Підписаний у липні 2010 р. меморандум між Міжнародним валютним фондом і Україною, за яким наша країна має отримати кредит в 15 млрд. доларів, передбачає дотримання ряду жорстких умов.

Це – приведення цін на газ та інші комунальні послуги до ринково обґрунтованого рівня. Передбачається також поступове збільшення пенсійного віку для жінок – з 55 до 60 років. У цьому зв'язку Уряд повинен не допустити погіршення становища малозабезпечених громадян, спростити систему надання субсидій.

Головне завдання полягає в ефективному використанні наданих МВФ (раніше і, можливо, будуть надані в майбутньому) кредитів для ініціації нового імпульсу здійснення інноваційно-технологічної моделі розвитку економіки,

зокрема впровадження енергозберігаючих технологій, що забезпечить мінімізацію залежності від зарубіжних енергоносіїв.

Україні потрібно, в першу чергу, використати наявні природні ресурси [17]. У країні розташовані потужні запаси вугілля та металу. Існує розвинена наукова база, ще не розтрачено потенціал розвитку високих технологій. Продукція авіапрому, турбоатому, оборонної промисловості цінується у всьому світі. Є чудові можливості в сільському господарстві, четверта частина світових чорноземів – наша.

У цьому контексті важливим є визначення відповідним Указом Президента України ряду пріоритетних напрямів і їх реалізація для розвитку економіки майбутнього: «Нова енергія», «Нова якість життя», «Нова інфраструктура» [18].

Врахування інтересів усіх регіонів, зміцнення економіки, перемога над безробіттям, підвищення соціальних стандартів сприятимуть тому, що «на тлі поліпшення добробуту всі суперечності, роз'єднуючі громадян країни на Схід і Захід, будуть забуті, або втратять свою гостроту». І далі: «Повинні бути здійснені назрілі соціально-економічні реформи, здатні змінити ситуацію в житті людей, а, отже, і об'єднати їх у відчутті патріотизму і гордості за те, що вони живуть у цій країні» [19].

Четвертий – для Президента України невідкладним є завдання визначити стратегію зовнішньої політики, яка повинна бути адекватною міжнародним і внутрішньополітичним реаліям.

На міжнародній арені Україна, зважаючи на її геополітичні характеристики, є помітним суб'єктом у світовій розстановці сил.

В Україні у Карпатах, розташований географічний центр Європи, в Криму – геополітичний полюс Азії.

З позиції класичної геополітики українську геостратегію характеризують дві головні парадигми: євразійська та євроатлантична, що зумовлено специфікою геополітичних координат України, її належністю водночас до двох регіонів – Європи та Євразії і до того ж її периферійним розташуванням. За логікою речей, на початку XXI ст. Україна виступає об'єктом інтересів провідних геополітичних гравців, у першу чергу – Європейського Союзу, Росії, США.

Костянтин Грищенко, міністр закордонних справ України, обґрунтовуючи багатовекторність зовнішньої політики України та визначаючи її формулу, стверджує: «Світовій політиці сьогодні, як ніколи, потрібен приклад того, що успішний симбіоз Сходу і Заходу – це не міф, а реально діюча модель міжнародних відносин. Україна, втілюючи в собі східний і західний імпульси європейської цивілізації, може стати таким прикладом». І далі: «Користуючись термінологією сьогоднішнього дня, успішна європейська інтеграція України при дотриманні максимально партнерських, дружніх відносин з Росією – це політичний тест-драйв у нових відносинах Схід–Захід в Європі» [20].

Європейський вибір України, намір стати членом Європейського Союзу був визначений на етапі формування основ зовнішньої політики нашої держави.

Європейський Союз на сьогодні є одним із потужних лідерів ХХІ ст., унікальним міждержавним співтовариством, своєрідним дороговказом для інших країн, що становлять людську цивілізацію. 27 країн-членів Європейського Союзу об'єднують 484,9 млн. людей, його ВВП складає близько 10 трлн. євро.

За всіх проблем Європейського Союзу, які виявила остання світова фінансово-економічна криза (економічна криза в Греції та деяких інших країнах), поряд з Україною просто немає іншого політичного угруповання, яке могло б служити еталоном, зразком для державного розвитку.

На питання «Як ви ставитеся до вступу України в ЄС?» респонденти соціологічних досліджень, які в 2011 р. провів Інститут соціології НАН України, відповіли: позитивно – 38 % (1799 опитаних), на Заході – 64, в Центрі – 39, на Півдні – 24 і на Сході – 28,5 %. До речі, 54,5 % молоді віком до 30 років відповіли на це запитання позитивно. І ще одна деталь: кількість прихильників вступу до НАТО в 2011 р. скоротилася до 11 % проти 25 % у 2000 р. [21].

Україна активно прагне до підписання договорів про асоціацію з Європейським Союзом, про створення зони вільної торгівлі та добивається введення безвізового режиму в 2012 р. Наступний крок – надбання конкретної європейської перспективи.

Слід підкреслити, що країни ЄС не проявляють надзвичайного бажання бачити Україну у своїх лавах. Ось чому важливо зайняти «позицію не популярного євроромантизму, а чесного єврореалізму, який відкриває Україні шлях до модернізації незалежно від того, візьмуть нас в ЄС чи ні» [22].

Різноманітність у поглядах людей різного віку показує: значна частина молоді орієнтується на зміцнення зв'язків з країнами Заходу, в той час як серед старшого покоління і в цілому населення Сходу та Півдня орієнтація більше виражена на східнослов'янський блок. І це природно.

Підкреслимо при цьому, що партнерство з Росією є безальтернативним фактором для країни: Росія завжди буде займати особливе місце і в нашому геополітичному просторі, і у світовій політиці в цілому.

Україна з усіх пострадянських держав має для Росії найбільше значення. По-перше, Україна займає буферну позицію, відділяючи європейські кордони Росії від безпосереднього протистояння з НАТО. По-друге, Україна володіє незамерзаючими портами на півдні країни, серед яких Одеса, Ялта, а також Севастополь, де знаходиться штаб-квартира Російського Чорноморського флоту. По-третє, Україна має розвинуту інфраструктуру, яка з'єднує Європу з Росією (трубопроводи, залізниці, автошляхи й ін.). По-четверте, на території України проживає значна кількість етнічних росіян, більша частина яких симпатизує Росії. До того ж у цих двох країнах чимало й інших загальних рис: так обидві переважно населені православними слов'янами, мають загальні історичні корені.

Враховуючи, що в останні роки між Україною і Росією був відсутній діалог на високому рівні, то нині йдеться не про покращання взаємовідносин між двома державами, а про їх відродження за допомогою сильнодіючих засобів.

Такими засобами, скоріше за все, слід вважати підписані президентами двох країн у Харкові угоди про зниження ціни на газ і продовження на 25 років перебування Російського Чорноморського флоту в Севастополі. Хоча угода про Чорноморський флот неоднозначно сприйнята в українському суспільстві. Тривалий час вирішується питання

щодо умов постачання газу в Україну. Разом з тим Україна і Росія мають намір всебічно розвивати торговельно-економічну, інвестиційну взаємодію, створювати максимально сприятливі умови для об'єднання потенціалів двох країн у таких галузях, як сучасний топливоенергетичний комплекс, космос, авіабудування, атомна енергетика, нанотехнології, військово-технічна співпраця, транспорт і ін.

Підкреслимо: йдеться про розв'язання ряду стратегічно важливих питань. Костянтин Грищенко: «Є багато речей, які об'єднують нас з Росією, і на цьому ми повинні будувати стратегічне, націлене на майбутнє, партнерство. Але ми йдемо і будемо йти в це майбутнє окремими шляхами... Справжнє українсько-російське партнерство може базуватися тільки на усвідомленні, що Україна і Росія важливі одна для одної самі по собі, а не як інструмент у реалізації тих чи інших геополітичних планів» [23].

У цьому контексті має вирішуватися питання про приєднання України до Митного союзу Росії, Білорусії та Казахстану. Росія пропонує в цьому контексті відкритий ринок для наших товарів, зниження ціни на газ. У розрахунках Інституту економіки і прогнозування НАН України відносно можливого ефекту в результаті приєднання до Митного союзу зроблено важливий висновок: тільки покращання для нашої країни умов торгівлі з сусідніми країнами на Сході принесе нам додатково 8 млрд. доларів, що дозволить і швидко вирівняти торговий баланс, і збільшити макроекономічні показники, і наповнити держбюджет.

Що стосується позитивних моментів вступу до Зони вільної торгівлі Європейського Союзу, сьогодні не існує ні одного публічного дослідження, яке б підтвердило, що такі ефекти взагалі можливі.

Як уже зазначалося, Україна позитивно налаштована щодо європейської інтеграції. Європейська інтеграція визначена пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Об'єднаній Європі потрібна економічно сильна демократична Україна, яка спільно з Росією сприятиме зміцненню стабільності не лише в регіоні Центрально-Східної Європи, а й на всьому європейському просторі.

Що стосується реалізації безпеки у світі взагалі та в Центральній і Східній Європі зокрема, прийнятної для нашої держави, то Україна може вибрати для себе або модель реалізації безпеки країн Центральної і Східної Європи, які є членами НАТО та ЄС і підпорядковують своє суспільство транснаціональному капіталу, або модель, відповідно до якої командні висоти в економіці країни займає національний капітал, а сама вона має позаблоковий статус, що закріплено в прийнятому Верховною Радою Законі «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України». Гарантії неучасті Києва у військових блоках, які Москва вважає для себе недружніми, – ключове політичне питання українсько-російських відносин. Позаблоковий статус України неоднозначно сприймається різними політичними колами в державі, проте такий підхід має право на існування.

Водночас Україна повинна розглядати себе як важливу європейську державу з регіональними інтересами, які безпосередньо стосуються нашої безпеки. Формування та послідовне здійснення орієнтованої на власні інтереси зовнішньої політики, що передбачає стратегічні відносини з Росією, перспективні – з Європейським Союзом і рівні, ділові – з Америкою. Йдеться також про активізацію політичних контактів і торговельно-економічних відносин з країнами, що розвиваються. У першу чергу з країнами СНД, а також з Китаєм, Індією, Бразилією, країнами Близького Сходу. Шлях до цього – досягнення самодостатності внутрішнього становища, стабільного політичного, економічного та соціального розвитку, зміцнення оборонного потенціалу, дотримання канонів права, демократії й гуманізму. Все це сприятиме тому, що Україна зможе стати сучасною модернізованою єдиною державою, впливовим чинником механізму безпеки Європи XXI ст.

1. Дубнянский М. Царский путь // Сегодня. – 2011. – 19 февраля.

2. Див.: Силина Т. Украина в трех соснах: НАТО – Россия – ЕС // Зеркало недели. – 2008. – 27 сентября.

3. Петров П. Срочно требуется другой народ // 2000. – 2010. – 3–9 декабря.
4. Гонтар А. Как долго ждать Украине демократию? // 2000. – 2010. – 3–9 декабря.
5. Заруба О. Нація чи інтеграція? Про пошук національної ідеї в контексті євроатлантичної інтеграції // Україна в європейському контексті. Гражданское общество и средства массовой информации. Пиар-деятельность в СМИ / Луганск. нац. пед. ун-т им. Т. Шевченко. – Луганск: Знание, 2004. – С. 128.
6. Пахлевская О. Диоген против сепаратизма // День. – 2010. – 13–14 августа.
7. Коротков Д. Советский Союз: конец и... начало // Сегодня. – 2011. – 8 декабря.
8. Крючков Г. Опасный дрейф власти // 2000. – 2010. – 28 января – 10 февраля.
9. Василенко В. Украина для нации или для национальности // 2000. – 2011. – 27 мая.
10. Даньшин Н. Языковой катамаран Украины // Зеркало недели. – 2010. – 13 марта.
11. Конституція України. – К. : Парламентське вид-во, 2006. – С. 7.
12. Див. про це докладніше: Даньшин Н. Названа праця.
13. Сулейменов Олжас. Поиски национальной идеи заканчиваются обыкновенным национализмом // 2000. – 2010. – 7 января.
14. Хобсбаум Э. Что прибудет на смену. Социализм провалился, теперь обанкротился капитализм // Киевский телеграфъ. – 2009. – 10–16 июля.
15. Цит. за: Коючков Г. Что кроется за разговорами о цивилизованном выборе Украины? // 2000. – 2011. – 23–29 декабря.
16. Турчак А. Станет ли Украина социалистической? // 2000. – 2011. – 28 октября – 4 ноября.
17. Див.: 19 лет спустя. Экономический путь Украины в оценке экспертов // Киевский телеграфъ. – 2010. – 20 августа – 2 сентября.
18. Див.: Главное – не потерять темы // Столичные новости. – 2010. – 9–10 ноября.
19. Мишель де Монтень. Как объединить Украину // Столичные новости. – 2010. – 16–22 января.
20. Грищенко К. Украина как общеевропейский фактор // Зеркало недели. – 2011. – 15 января.
21. Шульга Н. Хочет ли Украина быть с Россией? // 2000. – 2011. – 17–23 июня.
22. Див.: Филиповский В. Прозрачность и популизм украинской «европейскости» // 2000. – 2011. – 4 марта.
23. Грищенко К. Вказана праця.